

Lekce 14

Gramatická látka

Konjugace: Stažené kmeny na -ε

Odkaz na gramatiku

§§ 267-269, § 50

1. Τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι ὅσῳπερ αἴσχιον τοσοῦτῳ κἀκίον ἐστίν. (Plat. Georg. 508 b)

2. Διαβολή ἐστι δεινότατον. ἐν γὰρ αὐτῇ δύο μὲν εἰσι οἱ ἀδικοῦντες, εἷς δὲ ὁ ἀδικούμενος. ὁ μὲν διαβάλλων ἀδικεῖ οὐ παρόντος κατηγορῶν, ὁ δὲ ἀδικεῖ ἀναπειθόμενος¹ οὐκ ἀτρεκῶς² ἐκμαθῶν. ὁ δὲ δὴ ἀπὼν τοῦ λόγου τάδε ἐν αὐτοῖς ἀδικεῖται, διαβληθεὶς τε ὑπὸ τοῦ ἐτέρου καὶ νομισθεὶς πρὸς τοῦ ἐτέρου κακὸς εἶναι. (Hdt. 7, 10, η2)

3a. Τῶν πόνων³ πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τάγάθ' οἱ θεοί. (Xen. Mem. 2, 1,20)

3b. Ἡ παιδεία εὐτυχοῦσι μὲν ἐστὶ κόσμος, ἀτυχοῦσι δὲ καταφύγιον⁴. (Democr. B 180, Diels Vorsokr.)

4. Úloha tzv. Areopagu podle drakontovské ústavy:

Ἡ δὲ βουλὴ ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου φύλαξ ἦν τῶν νόμων καὶ διετήρει⁵ τὰς ἀρχάς. ἐξῆν δὲ τῷ ἀδικουμένῳ πρὸς τὴν τῶν Ἀρεοπαγιτῶν βουλὴν εἰσαγγέλλειν⁶, ἀποφαίνοντι, παρ' ὃν ἀδικεῖται νόμον. (Arist. Ath. Pol. 4, 4)

5. Σόλων δὲ διατάξας⁷ τὴν πολιτείαν, ἐπειδὴ αὐτῷ περὶ τῶν νόμων ἠνώχλουν, βουλόμενος μήτε ταῦτα⁸ κινεῖν μήτ' ἀπεχθάνεσθαι παρῶν ἀποδημίαν ἐποιήσατο κατ' ἐμπορίαν ἅμα καὶ θεωρίαν εἰς Αἴγυπτον, εἰπὼν, ὡς οὐχ ἤξει δέκα ἐνιαυτῶν⁹. οὐ γὰρ οἴεσθαι¹⁰ δίκαιον εἶναι τοὺς νόμους ἐξηγεῖσθαι παρῶν¹¹, ἀλλ' ἕκαστον τούτους φυλάττειν. (Arist. Ath. Pol. 11, 1)

¹ ἀναπείδομαι: synonymum slovesa πείδομαι

² ἀτρεκῶς 'pravdivě, jistě, bezpečně'

³ τῶν πόνων gen. ceny

⁴ τὸ καταφύγιον, -ίου 'útočiště'

⁵ διατηρῶ, -εῖν 'hlídat, střežit'

⁶ εἰσαγγέλλω πρὸς (ak.) 'odvolat se (k někomu)'

⁷ διατάττω synonymní se slovesem τάττω: 'uspořádat'

⁸ ταῦτα ak. pl. n. 'ty věci': myšlena jsou Solónova právní opatření

⁹ δέκα ἐνιαυτῶν gen. času: 'po dobu 10 let'

¹⁰ εἰπὼν... οὐκ οἴεσθαι δίκαιον εἶναι ἐξηγεῖσθαι řada postupně rozvíjených infinitivních konstrukcí; negace u slovesa οἴεσθαι logicky náleží až k závislému inf.: 'myslí si, že není správné'

¹¹ παρῶν ptc. doplněk vztahený k podmětu celého souvětí (odtud nom. sg.)

Slovní zásoba

1. ἀδικῶ, -εἶν, -ήσω, -ησα, -ηκα, —, — ἀδικοῦμαι, -εἶσθαι, -ήσομαι, -ημαι, -ήθη ὄσω(περ) - τοσοῦτω	křivdit snášet křivdu oč - o to (čím - tím)	iniuria afficere iniuria affici, iniuriam pati ut - ita (quo magis - eo magis)
2. ἐκμανθάνω, -μαθήσομαι, -έμαθον, -μεμάθηκα, —, — — πάρειμι, -εἶναι, -έσομαι, —, — κατηγορῶ, -εἶν, -ήσω, -ησα, -ηκα, -ημαι, -ήθην (gen.) ἄπειμι, -εἶναι, -έσομαι, —, — πρός (gen.)	přesně zjistit, vyzvědět být přítomen obviňovat z něčeho být nepřítomen ze strany, od někoho	cognoscere, perdiscere adesse accusare deesse
3. πωλῶ, -εἶν, -ήσω, -ησα, —, —, -ήθη ἡ παιδεία, -ας εὐτυχῶ, -εἶν, -ήσω, -ησα, -ηκα, —, — ὁ κόσμος, -ου	prodávat výchova, vzdělání být šťastný ozdoba	vendere institutio, eruditio felix esse, prospera fortuna uti
4. ἔξεστι(ν)	je možné, lze	potest
5. ἡ πολιτεία, -ας ἐπειδὴ ἐνοχλῶ, -ήσω, min. časy se dvěma augmenty: ἠνώχλησα, ἠνώχληκα, ἠνώχλημαι, ἠνωχλήθην (dat.)	stát, ústava když, protože obtěžovat někoho	res publica cum molestare
περί (gen.) κινῶ, -εἶν, -ήσω, -ησα, -ηκα, -ημαι, -ήθη ἀπεχθάνομαι, -εχθήσομαι (-ανούμαι), -ηχθόμην, -ήχθημαι, — κατά (ak.) ἡ ἐμπορία, -ίας ἅμα ἡ θεωρία, -ας ἦκω, ἦξω, ἦξα, ἦκα, —, — ἐξηγοῦμαι, -εἶσθαι, -ήσομαι, -ησάμην, -ήγημαι φυλάττω, -άξω, -άξα, -αχα, -αγμαί, -άχθη	pro, kvůli hýbat, měnit znelíbit se, zneprátelit si za, kvůli obchod zároveň pozorování, poznání přijít vyložit hlídat, střežit, respektovat	ob, propter movere odio esse alci ad, propter mercatura simul insectio, comtemplatio venire explicare custodire

Cvičení

1.

- a) Vyhledejte v textu 1 a 2 všechny participiální tvary stažených sloves s kmenem zakončeným v přítomnosti na -ε.
 b) Vytvořte od slovesa ἀδικέω veškeré tvary ptc. prez. akt., a to ve všech třech rodech.
 c) Tvar 3. sg. ipf. akt. od διατηρέω 'střežit, dohlížet' je διετήρει (srovnejte v textu 4), 3. pl. διετήρουν. Doplňte ostatní tvary ipf. akt.

d) Vytvořte futurum a aorist akt.:

- πωλῶ (prodat) • εὐτυχῶ • ἐνοχλῶ (obtěžovat) • κατηγορέω

2. Vytvořte k aoristním tvarům těchto sloves 1. sg. ind. prez. akt.:

- ἐκμαθῶν (zjistit; text 2) • νομισθεῖς (2) • εἰπῶν (5) • διατάξας (5)

3.

a) Slovesa s koncovkou -έω často označují stav, např.: φιλέω 'jsem přítel'. Vytvořte odpovídající významy k těmto slovesům:

- ἀδικέω • σωφρονέω • εὐδαιμονέω • ἀποδημέω • πλουτέω • ἐπιθυμέω

b) Ke slovesu ἀδικεῖν patří subst. ἀδικία 'nespravedlnost', k φιλεῖν subst. φιλία 'přátelství'. Vytvořte vhodná substantiva k následujícím slovesům a vyložte český význam:

- κατηγορεῖν • εὐτυχεῖν • ἀτυχεῖν

4. Vyložte etymologii slov:

- poeta • profylaktický • anarchie • taktika

5. První věta textu 14, 2 vynáší soud nad διαβολή. Následně je soud zdůvodněn: proti jedinému člověku, kterému se děje bezpráví, stojí dva, kteří mu bezpráví činí. Sledujte jazykové vyjádření této úvahy a věnujte pozornost paralelám a protikladům. Jakou funkci plní částice δὴ na počátku věty ὁ δὲ δὴ ἀπὸν τοῦ λόγου ...?

6. Předložka πρὸς s gen. označuje příčinu, důvod nebo také původce (srovnejte v textu 2). Přeložte:

- ἡ μὲν δόξα τῶν παραχθέντων πρὸς τῶν λέγειν δυναμένων (ὁ δυνάμενος 'ten, kdo je schopný') ἐστίν, ἡ δὲ ἀλήθεια πρὸς τῶν δίκαια καὶ ὅσια πραττόντων. • ἄτοπα (zvláštní, podivný) λέγεις καὶ οὐδαμοῦ (shodné s οὐδαμῶς) πρὸς σοῦ. • Κῦρος ὁμολογεῖται (ὁμολογέω 'srovnávat se, shodovat se') πρὸς πάντων κράτιστος δὴ γενέσθαι θεραπεύειν φίλους.

7. Utvořte nom. pl.:

- θηροί • χεροί • σώφροσι • χιτῶσι • εὐδαίμοσι • ἀνδράσι (srovnejte v lekci 10).

8. Opakujte:

- ὁ παῖς • παιδεύω • ἡ παιδεία • παίζω